

KORT faglig vurdering av overdragelse av kulturhistoriske eiendommer

Det vises til vedtak fattet i Vest-Agder fylkeskommune (sak 139/13) om framforhandling av en avtale om overdragelse av kystbruket Romsviga, Odderøya fyr, bedehuset Emmaus og Nordgardhuset til VAM IKS.

Iht. museets faglige satsingsområder har bygningene forskjellig betydning og formidlingsverdi. Følgende korte sammenfatning tar utgangspunkt i spørsmålet om en overtagelse av eiendommene er hensiktsmessig ut fra museets faglige satsingsområder. Den tar ikke for seg kostnader for regelmessig tilsyn, planlagt og ikke-planlagt vedlikehold og formidling av eiendommene. Disse kostnadene bør utredes svært nøye.

Kystbruket Romsviga

Romsviga som tradisjonelt og autentisk kystbruk på Agder kan anses som et viktig bidrag til vår kulturhistorie. Kystbruket er vernet og består av flere bygninger - våningshus fra 1700-tallet, stabbur, låve, bryggerhus fra 1800-tallet. For Agders kystkultur er stedet også interessant fordi det hadde egen losstasjon gjennom hele seilskutetida og har i tillegg fungert i som gjestgiveri. Ut fra museets faglige satsing på maritim historie vil kystbruket være tilsvarende relevant for å kunne anskueliggjøre en viktig del av Agders historie. Miljøet anses for å være unikt på flere plan. Dette vil tale for en anbefaling om å overta Romsviga, selv om tiden det representerer er eldre enn museets aktuelle satsing på tiden etter 1945.

Mot en overtagelse av kystbruket taler antallet bygninger og arbeidsomfanget det vil kreve å vedlikeholde dem. Å formidle en del av Agders kystkultur i Romsviga vil være krevende med hensyn til personal og beliggenhet. Kystbruket er riktignok i dag en del av Friluftsparken, med naturskjønne områder med badestrand, svaberg og brygger, men uten innlagt vann, toalett eller andre publikumsvennlige fasiliteter.

Ut fra disse vurderingene vil det på nåværende tidspunkt være lite hensiktsmessig å overta kystbruket Romsviga.

Odderøya fyr

Odderøya fyr som det fremstår i dag, ble oppført i 1874. Anlegget er fredet og omfatter en hovedbygning (maskinhus/fyrmesterbolig), bryggerhus, oljebod, naust og brygge som fortsatt viser deler av den teknologiske utviklingen innen fyrlys og tåkeklokker. Tåkeklokken er den eneste av sitt slag i Agder. Odderøya fyrstasjon er modernisert, men har beholdt sitt opprinnelige og enhetlige preg.

Fyrstasjonen er relevant for museets satsing på sjøfartshistorie, dog også ikke særskilt for museets aktuelle fokus på maritim historie etter 1945 og vil på lang sikt også gi mulighet til å knytte bånd til de to andre, lignende fyrstasjonene i landsdelen.

I motsetning til noen av de andre kulturhistoriske eiendommene, vil en evt. formidling av fyret og dets historie være lettere på grunn av beliggenheten i direkte nærhet til et fremtidig museumsbygg. Formidlingen ville også kunne inngå i museets helhetlig formidling av øyas historie og betydning for Kristiansand, og slik sett vil en overtagelse styrke vår etablering på øya. Bygget vil i tillegg kunne brukes til representasjon av museet eller "skrivestue" for forskere.

Odderøya fyr anses til å være et godt og hensiktsmessig tilskudd til museets formidling av Kristiansands sjøfartshistorie.

Bedehuset Emmaus

Emmaus bedehus fra 1888 regnes for å være et av de best bevarte og mest opprinnelige bedehusene i Vest-Agder. Det inngår som eldste bygg i et særpreget kulturmiljø bestående av tre bedehus i umiddelbar nærhet til hverandre. Bygget er fredet og har beholdt et autentisk miljø som gjenspeiler den store betydningen bedehus har hatt for pietismens fremgang, vekkellesbevegelsen og religiøse sammenkomster på Sørlandet utenfor statskirken, gjennom ca. 150 år. Slik sett er bygget en viktig del av landsdelens kulturhistorie.

Utfordringen ved en evt. overtagelse vil ligge i byggets beliggenhet, på Gyland i Flekkefjord kommune. Stedet er ikke lett tilgjengelig besøksmål, og formidling av bedehuset og dets historie vil kun kunne foregå ved sjeldne anledninger.

På grunn av den store betydningen religionen har hatt på Agder og byggets autentiske miljø, vil en overtagelse likevel være hensiktsmessig.

Nordgardshuset

Jeg viser her til styresak 34/13: Overdragelse av Nordgardshuset.

Nordgardshuset ble demontert på 1990-tallet og lagres fortsatt på Tønnesland. Museets bygningsansvarlige har etter en vurdering konkludert med at bygget er i så god stand at det kunne være egnet som aktivitetsbygg og et levende bruksbygg. Derved ville huset kunne brukes til aktiv formidling av bygningsvern eller kulisse for andre av museets aktiviteter.

Under forutsetning av at det ikke finnes klausuler som tilsier en gjenoppbygging eller antikvarisk bevaring av huset, vil en overtagelse av bygget kunne bidra positivt til museets satsingsområde bygningsvern og støtte opp under relevante formidlingstiltak.

Kathrin Pabst

29.04.2014